

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

Encarnación, 21 de julio de 2021.-
RESOLUCIÓN CSU N° 042/2021.-

VISTA:

La sesión de fecha 14 de julio de 2021 del Consejo Superior Universitario (CSU) de la Universidad Nacional de Itapúa, en donde se ha incluido como punto del Orden del Día "Dictámenes de Comisiones" en el que se ha dado tratamiento al Dictamen de la Comisión Especial conformada de fecha 13 de julio del año en curso.-----

CONSIDERANDO:

Que, la Comisión Especial fue conformada en la Sesión de fecha 13 de abril del Consejo Superior Universitario, integrada por la Dra. Nelly Monges de Insfrán, la Dra. Gloria Arias, la Mg. Blanca Montenegro de Castellano, el Dr. Hermenegildo Cohene y el Dr. Hugo Ocampos Ramos.-----

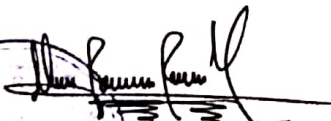
Que, la citada Comisión luego del estudio y análisis de los términos del documento presentado por la Facultad de Humanidades, Ciencias Sociales y Cultura Guaraní, por el cual remite la versión validada de la traducción al guaraní del Estatuto de la Universidad Nacional de Itapúa, los mismos recomiendan su aprobación.-----

Que, sometido a consideración, los Miembros del Consejo Superior Universitario resuelven su aprobación.-----

POR TANTO
EL CONSEJO SUPERIOR UNIVERSITARIO DE LA UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA, EN USO DE SUS ATRIBUCIONES Y DEBERES:-----

RESUELVE:

- 1) **APROBAR** la versión validada de la traducción al guaraní del Estatuto de la Universidad Nacional de Itapúa, presentada por la Facultad de Humanidades, Ciencias Sociales y Cultura Guaraní de esta Casa de Estudios, conforme a los argumentos esgrimidos en el exordio de la presente Resolución y al anexo de la misma.-----
- 2) **COMUNICAR** a quienes corresponda y cumplido archivar.-----

Abg. Néstor Ibáñez Miranda
Secretario General

Prof. Ing. Hildegardo González Irala
Rector y Presidente del C.S.U.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

ANEXO A LA RESOLUCIÓN CSU N° 042/2021

VERSIÓN EN GUARANÍ DEL ESTATUTO DE LA UNIVERSIDAD NACIONAL DE
ITAPÚA

TETĀ MBO'EHAOVUSU ITAPUAPEGUA REKOGUATAHA
MBO'EHAOVUSU HA JEHUPYTYRĀNGUÉRA

AkýtĀ 1: TetĀ Mbo'ehaovusu Itapuapegua ha'ehína peteĩ Temimoĩmby Tekombo'e Pavẽ rehegua ijeheguíva ha oguerékóva tekombojojaha, heñóiva'ekue Léi P^o 1009/96 rupive, ha oñeisãmbyhýtava Léi Guasu, Tekome'ẽ ko'ãgaguáre ha ko Tekoguataha rehe.

Mbo'ehaovusu oñeisãmbyhýta ijehegui virujepurukuaápe omba'epo, oñangareko ha oipuru haġua viru oúva TetĀ Virujepuruporġgui (*Presupuesto General de la Nación*)

AkýtĀ 2: TetĀ Mbo'ehaovusu Itapuapegua oñembohóga renda *Campus Universitario* táva Encarnación-pe, Paraguái retĀme, ikatúne upéicha okakuaa ha oñemohenda Mbo'ehaovusuháicha oimeraẽ hendáre, Paraguái pukukue javeve.

AkýtĀ 3: TetĀ Mbo'ehaovusu Itapuapegua oguereko Mbo'ehaoite, Mbo'ehaosyry, Mbo'ehao, Ñembo'eha renda, *filial* ha ambue ñepytyvõhá renda ikatúneva oñemoheñói.

AkýtĀ 4: TetĀ Mbo'ehaovusu Itapuapegua ijehupytyrĀ ramo oguereko:

- a) Yvypóra tekovearandu jeguerojera oñemopyendáva tekopykatu, tekojoja, tekosasõ ha tekovereko rehe.
- ã) Jehekombo'e oñembohesape'a haġua mba'apokuaa ha tembikuaarekápe.
- ch) Tembikuaareka yvypórareko jeikuaaverã tuichakue javeve ha ñemiyasãi ha ñembohasa.
- e) Tapicha ñembokatupyry jepy'amongetakuaa ha temimo'ã ñemoġuahẽkuaa, avei apytu'ũ roky guerojerakuaa haġua.
- ẽ) Mbo'ehaovusugua jehupytyry ha tekoha ñepytyvõ ikatupytyry ohupytyha peve.
- g. TetĀnguéra jereregua ha tetĀpy ñemoakĀrapu'ã.
- ġ) Arandupy tetĀ ambuegua ha ko'ýte tetĀpygua ñemombarete ha ñemiyasãi.
- h. TetĀmegua apañuaieta ñehesa'ýjjo.

AkýtĀ 5: Omoañete haġua ijehupytyrĀnguéra TetĀ Mbo'ehaovusu Itapuapegua ombohape:

- a) Tomoġuahẽ jehekombo'e tekombo'epavẽ rehegua, ombuetia'évo mbo'enára ha temimbo'ekuéra rekopy jepy'amongetakuaa ha temimo'ã ñemoġuahẽkuaa haġua, jehapereka taha'e tembikuaa térã tembiporupyahu rupive, upéichante avei mba'eapoporã ha ñe'ẽporãhaipyre jeguerajerávo.
- ã) Toñembokatupyry mba'apokuaahára, mba'apohára ha tembikuaahára tekotevẽva tetĀme ġuarã, hekokatuetáva tuicha oipytyvõtava tetĀyguha jeikoporãverã.
- ch) Toguereko ha tomba'epo mba'erepy ha tomoġuahẽ kuave'ẽmby ojokupytyva ijehupytyrĀ rehe.
- e) Tomyasãi tembiapokuéra taha'e tembikuaa, tembiporupyahu, tekombo'e ha mba'eapoporã reheguáva.
- ẽ) Tombokatupyry mba'apohára tekotevẽva jehekombo'e ha kuaapyrekarã, avei toñemba'apo mayma temimbo'e omohuáva imbo'esyry tove toñemoarandu akóinte ha tombopyahu ikuaapy.
- g) Tome'ẽ kuartia'atã taha'e pregrado, grado ha postgrado rehegua, Léi ko'ãgagua ojerureháicha.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

MBO'EHAOVUSU ÑEHESÁMBYHY REHEGUA

Akýtã 6: Mbo'ehaovusu aty guasu ryepype oĩ mbo'ehárakuéra opáichagua, mbo'ehaovusu omohu'áva'ekue ndaha'éiva mbo'ehára ha temimbo'ekuéra Mbo'ehaovusuguavoí, imyakāharakuéra ojeiporavóva hekopete ha oĩva Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua ha Mbo'ehaokuéra ñesámbyhyrã atype.

Akýtã 7: Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua oisámbyhy Sámbyhyhára guasu.

Akýtã 8: Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua oisámbyhyva aty ha'ehína:

- a) Mbo'ehaovusu Amandaje
- ã) Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha (CSU)
- ch) Sámbyhyhára
- e) Mbo'ehaoite Motenondehára'aty Sámbyhyha
- ẽ) Tembikuaajarakuéra

MBO'EHAOVUSU AMANDAJE REHEGUA

Akýtã 9: Mbo'ehaovusu Amandaje ofiembyaty kóicha:

- a) Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha ryepypegua omba'apovahína
- ã) Mokõi mbo'ehára ombo'evahína ha omoĩva'ekue Mbo'ehaoite Motenondehára'aty Sámbyhyha.
- ch) Peteĩ tapicha omohu'áva'ekue hembiaipo mbo'ehavusúpe, nombo'éiva ha omoĩva'ekue Mbo'ehaoite Motenondehára'aty Sámbyhyha.
- e) Peteĩ temimbo'e oĩvahína ha omoĩva'ekue Mbo'ehaoite Motenondehára'aty Sámbyhyha.

Omotenonde ko aty Sámbyhyharaguasu, ha péva ndaikatúi térã noiméi jave, Sámbyhyharaguasu Riregua. Upéicha jey, peteĩ Tembikuaajára ojeiporavova'ekue Mbo'ehaoite Motenondehára'aty Sámbyhyha ryepýpe.

MBO'EHAOVUSU AMANDAJE REMBIAPORÁ HA POKATUETA REHEGUA

Akýtã 10: Mbo'ehaovusu Amandaje ha'e Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua ñemongeta guasu tenondeguáva ojeguerojeraha ha ipokatueta ko'áva:

- a) Omohendava'erã mbo'ehaovusu rekogutarã ojehechakuaávo hembiapotee ha ijehupytyranguéra.
- ã) Ojapo ha omoambueva'erã mbo'ehaovusu rekoguataha.
- ch) Oiporavova'erã atypegua jeporavo tee rupive mávapa isámbyhyhára guasu ha isámbyhyhára guasu riregua.
- e) Ombohovakeva'erã isámbyhyhára guasu térã sámbyhyhára guasu riregua iñapañuái térã ndaikatuvéivove ojapo hembiaipo.
- ẽ) Ojoko ha omboykeva'erã sámbyhyhára guasu, téra sámbyhyhára guasu rireguápe oguerojerahaguére tembiapo henda'ýva upéicha ojerurégui Mbo'ehaovusu Amandaje.

Akýtã 11: Mbo'ehaovusu Amandaje ofiembyatyta:

- a) Sámbyhyharaguasu ojerure jave.
- ã) Ojerure jave *dos tercios* Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha tembiapoukapyrã pypegua
- ch) Ojerure ramo *dos tercios* tapichakúera Mbo'ehaovusu Amandaje pypegua jehaipyre rupive.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

Akýtã 12: Mbo'ehaovusu Amandaje oñembyatýta oñemomgeta haḡua oĩvove hetavéva ipypegua. Atype oñeñemongetáta mba'ejerurére oñehenoiva'ekuérentehe. Oguenohêta tembiapoukapyrã hetavéva jeiporavo rupive. Sãmbyhyharaguasu térã sãmbyhyharaguasu riregua oñemoĩ haḡua hendápeporã oñeikotevê jeiporavo *dos tercios* Mbo'ehaovusu Amandaje atypegua rehe.

MBO'EHAOVUSU ATY MBURUVICHA REHEGUA

Akýtã 13: Mbo'ehaovusu Aty Mburuvicha ha'e oisãmbyhýva Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua ha ojokupytyva mbo'ehaovusu rekoguatã rehe, omboajéva Mbo'ehaovusu Amandaje ha avei Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua Rekoguatã.

Akýtã 14: Mbo'ehaovusu Aty Mburuvicha ryepyé oĩ:

- a) Sãmbyhyharaguasu;
- ã) Sãmbyhyharaguasu riregua;
- ch) Sãmbyhyharakuéra;
- e) Peteĩ mbo'ehára peteĩteĩ mbo'ehaguasuguáva;
- ẽ) Peteĩ tapicha omohu'áva'ekue hembiaipo mbo'ehavusúpe, nombo'éiva; ha
- g) Mbohapy temimbo'e

Mbo'eharakuéra oĩva Mbo'ehaovusu Aty Mburuvicha ryepyé ojeiporavóta *Profesor Titular, Adjunto, Asistente* térã *Profesor Encargado de Cátedra* –kuéra ojeiporavohápe *Profesor Titular, Adjunto, Asistente* térã umi *Profesor Encargado de Cátedra* nombo'eivahína. Umi *Profesor Encargado de Cátedra* sa'ivéramo oĩmava'erã 5 ary upe Mbo'ehaoite ryepyé.

Mayma temimbo'ekuéra omohu'áva'ekue mbo'ehaovusu ombo'éva térã nombo'éiva ojeiporavóta ijapytepekuéra Omohu'áva'ekue Mbo'ehaovusu Tekombo'eha *mbo'esyrykuéra* apytégui umi ombo'éva ha nombo'éiva apytégui Mbo'ehaoite Motenondehára'aty Sãmbyhyha ryepyé, ko'áva ikatúta oguerojera hembiaipo Mbo'ehaoite Motenondehára'aty Sãmbyhyha, péichágui ojeiporavo ramo.

Upéicha avei ha upejavetevoi ojeiporavóta imyengoviaháránguéra omyakávape ko'áva isasõ jave, ndouvéramo mokõi jasy rire, ohejágui hembiaipo, oñemoségui térã omanógui.

Sãmbyhyhára guasu ohenoíta opavavévape ojejapo haḡua jeiporavo.

Mbo'ehárákuéra oĩva Mbo'ehaovusu Aty Mburuvicha ryepyé, mayma temimbo'ekuéra omohu'áva'ekue mbo'ehaovusu ombo'éva térã nombo'éiva, ikatúta opyta peteĩ ary pukukue hembiaporãme, ha ikatune ojeiporavoje opavavéva.

Akýtã 15: Mbo'ehaovusu Aty Mburuvicha ryepypegua ohóva ambue mba'apoha rendápe térã ndaikutvéimava oĩ aty ryepyé, upépete oñemboykéta ha opytãma okápe.

MBO'EHAOVUSU ATY MBURUVICHA REMBIAPORã HA POKATUETA REHEGUA

Akýtã 16: Mbo'ehaovusu Aty Mburuvicha Rehegua rembiaporã ha pokatueta ha'ehína:

- a) Omopyendava'erã Aty mburuvicha Rembiaporendaite.
- ã) Omofepyrúva'erã Mbo'ehaoite, Mbo'ehaosyry, Mbo'eha renda ha *filial* heiháicha leikuéra ko'aḡaguáva.
- ch) Omboajeva'erã mbo'esyry *pre-grado, grado* ha upéicha avei *postgrado*, heiháicha leikuéra ko'aḡaguáva ha ojerureva'erã tetã remimoĩmby ipokatúvape omboaje haḡua.
- e) Ombohapeva'erã mbo'ehaoitekuéra rembiapokue ñehesa'yijo, omoneĩramo *dos terceras partes* ipypegua.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

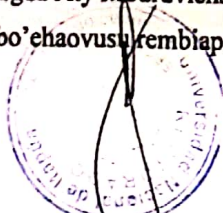
- ë) Omohendava'erã mba'éichapa oñemoañetéta mba'apokuaahára kutia'atã ha kuatiambojaragua ome'ëva'ekue ambue mbo'ehaovusu ha upéicha avei mba'éichapa peteíteiva oñemoingéta léi he'iháicha.
- g) Omohendava'erã mba'éichapa oñeme'ëta viru ñeipytyvõ tetãgua térã pytaguágui guare oñemoaranduve haña temimbo'ekuéra.
- ğ) Omboaje jehepyme'e ojezapova'era mbo'ehaovusúpe omohendaháicha Mbo'ehaoitekuéra ha Rectorado.
- h) Omoneiva'erã virujepurukuaa Sãmbyhyhára guasu oikuave'ëva'ekue.
- i) Oisãmbyhyva'erã Tetã Mbo'ehaovusu Itapupegua mba'ekuérata ha vyjeikoharã.
- ĩ) Ojesarekova'erã mbo'ehaovusu mba'ekuérata ha purukarepy rehe.
- j) Ohaikava'erã mbo'ehavusu Tembiaporã Pavẽ ha tembiaporã hekoteëva.
- k) Omboajeva'erã Mbo'ehao Aponde'a ha Tembiaporã pypegua oikuave'ëva'ekue mbo'ehaoitekuéra.
- m) Omohendava'erã Mbo'ehára *Titulares, Adjuntos* ha *Asistentes* Mbo'ehaoite Motenondehára'aty Sãmbyhyha ojerure jave.
- mb) Omohenda ha ome'eva'era kuatiatã *DOCTOR HONORIS CAUSA, PROFESOR HONORARIO Y PROFESOR EMÉRITO* ijehejuiete térã ojerure jave Mbo'ehaoite Motenondehára'aty Sãmbyhyha.
- n) Ome'eva'erã viru ñeipytyvõ, jopói ha tembiapopyre jehepyme'ë, tembikuaareka omotenondeva'ekue mbo'ehaovusu mbo'eharakuéra, omohu'áva'ekue mbo'ehaovusu ha temimbo'ekuéra ijehejuiete térã ojerure jave Mbo'ehaoite Motenondehára'aty Sãmbyhyha.
- nd) Omosasõva'erã mba'apohápe poteĩ jasy pukukue ohepyme'e'y tembiaporepy oĩ jave momarangatupyre kuaareko mbo'ehaovusu mba'apohára tuvicháva kuérape, mbo'ehára, ha mba'apohára omotenondévape léi ko'ağagua he'iháichaite.
- ng) Ohesa'yijo ha omoneiva'erã Mbo'ehaovusu Virujeporurã Aryguáva osëva'ekue Mbo'ehaoite ha *Rectorado* Virujeporurãgui.
- nt) Omohendava'erã mba'éichapa oñeme'ëta viru ñeipytyvõ ñemoarandurã tetãgua térã pytagua mba'éva.
- ñ) Omoĩ haña hendápe hembiapovaívape ko Tekoguataha he'iháicha ha avei omopa'ũ haña jehechajey peteĩ jave oñemyesakãporãramo oikova'ekue.
- o) Ohenoiva'erã Mbo'ehaovusu Jeipora rehegua Tembiaporã.
- õ) Omoĩ hendapéte ikatúva omyatyrõ ha omboyke hembiapovaíva omomba'eguas haña Mbohaperã.

Parágrafo I: Mbo'ehaoite jejoko ojehesa'yijo haña oñemohu'áva'erã poteĩpa ára pukuke jave. Upeichavẽronte oñemohendaporãĩ oĩvaíva, Mbo'ehaoite Motenondehára'aty Sãmbyhyha, ohenóiva'erã mbo'ehaovusu ryepýpe ojeiporavo haña mburuvichakuéra pyahu.

Tembiapokue ohesa'yijoha ha'eveha omba'apomava'erã mbo'ehaovusúpe po ary pukukue javeve, ha oñemboguapy hembiaporãme Mbo'ehaoite Motenondehára'aty Sãmbyhyha he'iháicha Sãmbyhyharaguasu jerure rupi.

Parágrafo II: Mbo'ehaoite jejoko ojehesa'yijo haña ojezapóne ojehecháramo:

- a) Ndojezapoporãramo mbo'ehao pypegua rembiapoita hendapete.
- ã) Oñembohováĩ vai ramo ha jey jey, ko Tekoguataha rembipoukapy, Mbo'ehaovusu Amandaje térã Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha ryepýgui osëva rehe.
- ch) Oñemohendape'yramo mbo'ehaovusu rembiaporã jeguerojera hekopete.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

Akýtã 17: Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha oñembyatýta sa'ivejave mokõi jey jave téra tapiagua'ý jave Sãmbyhyharaguasu ohenóiramo oñeñembyaty hağua. Avei ikatu oñeñembyaty *la mitad* ipypegua ojeruréramo.

SÃMBYHYHARAGUASU REHEGUA

Akýtã 18: Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua Sãmbyhyhára guasu oíta hendápe po ary pukukue jave, ikatúne ojeiporavojeoy opytave hağua. Sãmbyhyhararã oñeikotevẽ:

- a) Taha'e Paraguaigua oĩpytetéva.
- ã) Ojeikuaaporãva'erã ikatupyry, hekoporã, ha'eve ha hekopotiha.
- ch) Mbo'ehárava'erã Mbo'ehaovusúpe po ary ohasava'ekue jave.
- e) Mbo'eharakuéva'erã Mbo'ehaovusukuéraha rupi pa ary ohasava'ekue jave.

Akýtã 19: Sãmbyhyhára guasu noiméi téra ndaikatújjave omba'apo, omyengoviáta ichupe Sãmbyhyhára riregua. Sãmbyhyhára oheja, oñemosẽ, téra omano ramo, Sãmbyhyhára rekovia ojapóta hembiapo umi ararysyi pukukue hembyva oñemohu'ãmba peve léipe he'iháichaite.

Sãmbyhyhára guasu ha Sãmbyhyhára riregua noiméi téra ndaikatúiramo omba'apo mbohapyra ára pukukue rire, Sãmbyhyhára ohenóita peteĩ tembikuaajárape oguapy hağua hekoviáramo sapy'a. Ha'ekuéra ndaikatúiramo oujey omba'apo mbohapyra ára rire, Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha omboguapýta Sãmbyhyhára hekoviara sapy'agua.

Akýtã 20: Sãmbyhyhára rembiapo ha'e avei mbo'ehára rembiapo ñembohekoguaichagua ha ikatúne oguerojera ambue tembiaporã taha'e *Público* ha *Privado* rehegua.

**TETÃ MBO'EHAOVUSU ITAPUAPEGUA SÃMBYHYHARAGUASU REMBIAPORÃ
HA POKATUETA REHEGUA**

Akýtã 21: Sãmbyhyharaguasu Rembiaporã ha pokatueta:

- a) Oñemongu'e hekopete mbo'ehavusu rérape.
- ã) Ojapo ha ojapouka he'iháichaite tembiaporã ha Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua Mbohaperã.
- ch) Omoneĩ Tembikuaajára ha Tembikuaajára rekovia ojeiporavo'akue Mbo'ehaoite Motenondehára'aty ryepýpe.
- e) Omoneĩ Pytyvõharapavẽ, mba'apohara ha mbo'eharakuéra *rectorado*-pe.
- ẽ) Omoneĩ mba'apokuaaharakuéra oguerojeráva hembiapo Mbo'ehaoite ryepype tembikuaajara ojerureháicha.
- g) Omoneĩ ha aguenohẽ mba'apoharakuéra oĩva mbo'ehaovusu ryepýpe he'iháichaite Mbo'ehaovusu Mbohaperã ha Tekorã Pavẽ, upéicha avei oñembojojaháicha léi moãngapyhyva ko'ağaguáva.
- ğ) Omomba'e ñeha'ã oñeikotevẽva ha itağéva oñeisãmbyhy hağua hekopete Mbo'ehaovusu, avei oikuave'ẽva'erã Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvichape pe ñembyaty oúvape, ko'áva tağe ha'éramo heseguaite.
- h. Ojaipyhyva'erã mba'aporeko oñeisãmbyhy hağua hekopete Mbo'ehaovusu.
- i. Omboguapyva'erã héra Mbohaoite, Mbo'ehao, téra mbo'ehaosry Tembikuaahára kuéra Motenodehára ha *Secretario General* ndive kuatia'atã, jopói ha mbo'ehaovusu rehegua jehechakuaa Mbo'ehaovusu Mbohaperã omoneiháicha.
- ï) Ohenói Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvichápe oñembyaty hağua tapiaguaícha téra tapiagua'ý jave.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

- j) Oisámbyhy Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha ñomomgeta guasu ife'ë ha ijeiporavo rupive oïramo joja petĩ jeiporavove jey reheve.
- k) Oguerahauka Tetãygua Mburuvichakuérape Mbo'ehaovusu Arypukukue Virujepuruporã Mbohaperã Pavë Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha omoneiva'ekue.
- m) Oikuaauka Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvichápe Tetã Mbo'ehaovusu Itapupegua ary pukuke mandu'apy ha jehepyme'ë virujepurukuaa *Ejercicio Fiscal* rehegua.
- mb) Ojapo ijeheguiete jehepyme'e oïva Mbo'ehaovusu presupuesto ryepype, heháicha. ha oñembojojaháicha léi moãngapyhyva ko'ãgaguáva.
- n) Omoangapyhy mba'erepyrã ha jeporuharãnguéra rehe heiháichaite Mbohaperã ha léi kuéra ombohekóva ñeñangareko ko'ãgaguáva.
- nd) Ohenói ha omotenonde ñembyaty Mbo'ehaovusu Amandaje ha Tetã Mbo'ehaovusu Itapupegua mbo'ehákuéra ñembyaty.
- ng) Omoneĩ Tembiaporã mbohaperã oejruréva Myakãharã téra oimeraë kotymba'apoha ojerure jave ikatu haguáicha oñemba'apo porãve.
- nt) Ome'e sasõ jehepyme'ë téra jehepyme'ë'ÿre mba'apoharakuéra rectorado-peguape poteĩ jasy pukukue jave.
- ñ) Oguerojera moñomoirũ ha oguerojera teraguapy ñemoñe'ëpeteĩme ñehekombo'e, tembikuaahára, mba'ejeporeka téra arandukuaa rehegua Ñemboypy tetãgua téra pytagua ndie.
- o) Oporãngareko ojeike'ÿha hañuáicha mbo'ehaovusu tekoha ryepýpe.
- õ) Ohechauka tembiapo oguerojera'akue ary pukukue jave

SÁMBYHYHARAGUASU RIREGUA REHEGUA

Akytã 22: Tetã Mbo'ehaovusu Itapupegua Sámbyhyharaguasu riregua oïta hendápe po ary pukukue jave, ikatúne ojeiporavojey opytave hañua. Sámbyhyhararã oñeikotevë:

- a) Taha'e Paraguaigua oïpyetéva.
- ã) Ojeikuaaporãva'erã ikatupyry, hekoporã, ha'eve ha hekopotĩha.
- ch) Mbo'eharava'erã Mbo'ehaovusúpe po ary ohasava'ekue jave.
- e) Mbo'eharakuéva'erã Mbo'ehaovusukuérahá rupi pa ary ohasava'ekue jave. Sámbyhyharaguasu riregua rembiapo ha'e avei mbo'ehára rembiapo ñembohekoguaichagua ha ikatúne oguerojera ambue tembiapo taha'e *Público* ha *Privado* rehegua.

Akytã 23: Sámbyhyharaguasu riregua oñemboyke, oñemosë téra omano ramo, Mbo'ehaovusu Amandaje oporavóta Sámbyhyhára guasu rekoviarã ohasapa mboyve mbohapyra ára.

Akytã 24: Sámbyhyharaguasu riregua rembiapotee ha'e:

- a) Oikeva'erã Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha ryepýpe (CSU) hemimo'ã ha ijeiporavo reheve ha omotenonde téra oguerojerava'erã hembiapo Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha reheguáva (CSU) ha Sámbyhyharaguasu ojokuaiháicha ichupe.
- ã) Omotenondeva'erã tembiapoita *Rectorado*-pe ko Tekoguataha he'iháichaite.

PYTYVÓHARAPAVÉ RENDA REHEGUA

Akytã 25: Pytyvóharapavé ha *rectorado* mba'apoharakuéra jeporavo opyta Tetã Mbo'ehaovusu Itapupegua Sámbyhyharaguasu pópe.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

Akýtã 26: Pytyvõharapavẽramo oñemba'apo haãua oñeikotevẽ:

- a) Taha'e Paraguagua oĩpyetéva.
- ã) Oguerekova'erã kuation'atã mbo'ehaovusupeguare.
- ch) Ikatupyryva'erã hembiaopé.
- e) Ojekuaava'erã iñarandu ha ha hekoporãha.

PYTYVÕHARAPAVË REMBIAPORÃ HA POKATUETA REHEGUA

Akýtã 27: Pytyvõharapavẽ Rembiaporã ha pokatueta ha'ehina:

- a) Oguerojera hembiaopo Mbo'ehaovusu, Mbo'ehaovusu Amandaje, Mbo'ehaovusu Aty Mburuvicha Pytyvõharaháicha ha oikuaaukava'erã hembiaopoukapyrã.
- ã) Omoañetejyva'erã Sãmbyhyharaguasu reraguapy taha'e kuation'atã, *diploma*, mbo'ahaovusúpe oñeme'ëva, upéichante avei ambue kuation jehechakuaa rehegua, ñemoherakuaporã ha kuation'atã Mbo'ehaovusu reheguáva.
- ch) Omoañeteva'erã tembiapo Sãmbyhyharaguasu ome'ëva ichupe.

MBO'EHAOVUSUKUÉRA, MBO'EHAO, MBO'EHAOSYRY HA CENTRO KUÉRA REHEGUA

Akýtã 28: Tetã Mbo'ehaovusu Itapupegua oñemopyenda Mbo'ehaovusukuéra, Atyha róga, *filial*, mbo'ehao, mbo'ehaosyry ha tekombó'ehakuéra renda rehe:

- a) Mbo'ehaovusukuéra ha'ehina mbo'epy'aty renda omboguatáva katuĩnte tembiapo arandukuaa, tembikuaaty ha tembiporupyahu jeporu reheguáva peteĩ téra hetave mba'ekuaarã apytépe, upeva'erã ojguerojera hekoitépe Tekombó'e Pavẽ, tembikuaareka, omoñepyryũ ha oipyso haãua tembiaporã tenda oñeikotevẽháme.
- ã) Mbo'ehakuéra ha'e Mbo'epy Renda ikatupyryva oguerojera haãua Tekombó'e Pavẽ, ombopypukuve tembikuaareka terã oipysove tembikuaa rehegua tembiaporã. Oĩta Motenondeha Renda poguýpe téra peteĩva mbo'ehaovusu oisãmbyhyva'erã hembiaopo.
- ch) Umi Mbo'ehakuéra oĩva Rectorado poguýpe, oisãmbyhyta hembiaopo tekoguatateére oguenohẽva Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha.
- e) Mbo'ehaosyry ha umi *Centro* ha'ehina Mbo'ehákuéra renda ha tembikuaareka téra mbo'ehaovusu rembiapo jepysorã. Umi ogueroguatáva mbo'ehára rembiapo, tembiakuaareka ha hesegua tembiapo jepysoverã rehegua, oisãmbyhyta Motenondeha Renda téra peteĩva Mbo'ehaovusu.

Akýtã 29: Tetã Mbo'ehaovusu Itapupegua rehegua Mbo'epy Renda omboguata hembiaopo oguenohẽ haãua mba'apohára katupyry Tekombó'e Pavẽ ñehekombó'ëpe ha avei tembikuaapy reheguápe, upéichante avei omotenondévo mbo'epy *Posgrado* rehegua, tetã téra tendavore oikotevẽháicha.

Avei hembiaoporã apytépe oguereko omoheñói tembikuaarekaite ojejerureháicha ha omokyre'y mbo'ehaovusu rembiapo ñemyasãi ha tekohápe ñeipytyvõ.

Akýtã 30: Mbo'ehaovusu ha Mbo'epy Rendakuéra rembiaporãnguéra oñemopyendáta Tetã Mbo'ehaovusu Itapupegua Rekoguataha Guasu rehe.

Akýtã 31: Oñemoñepyrytarõ peteĩ *Sede* téra *Filial*-kuéra pyahu ojehechakuaáta umi temikotevẽ oĩva upe tendápe ha avei tetã remikotevẽ, viru jepuru rehegua tekotevẽmby, ojehechakuaáta tapichakuéra omba'apokuaátava, ikatútava pya'e oñepyryũ omba'apo mba'aporenda pyahúpe.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

MBO'EHAOVUSUKUÉRA ÑEISÁMBYHY REHEGUA

Akytã 32: Mbo'ehavusu oisãmbyhýta:

- a) Moakãharakuéra ñembyatypy
- ã) Mbo'ehaovete Sãmbyhyha

MOAKÃHÁRA ATYPY REHEGUA

Akytã 33: Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua Moakãharakuéra ñembyatypy opavave Mbo'ehaovusukuérapegua oñemohenda kóicha:

- a) Mbo'ehaovete Sãmbyhyha
- ã) Mbo'ehaovete Sãmbyhyha riregua
- ch) Po mbo'ehára ombo'eva mbo'ehaovusúpe
- e) Peteĩ temimbo'e omohu'áva'ekue mbo'ehaovusúpe ha nombo'éiva.
- ẽ) Mokõi temimbo'e Mbo'ehaovusúpegua.

Akytã 34: Mbo'ehára Rekombo'eha jeiporavo ojejpóta Mbo'ehára Mbo'epy Jaratee, mbo'ehára mbo'epy jaratee mokõiha, Pytyvõhára ha mbo'ehára mbo'epy sapy'agua ombo'éva peteĩva Mbo'ehaovusukuéra apytégui. Jeiporavorã ohenoikáta ha omotenodéta Mbo'ehaovete Sãmbyhyha.

Ko jeiporavorãme ojeiporavóta po Mbo'ehára Rekombo'ehará, ijapyteguikuéra, mbohapyva ha'eva'erã *escalafonado* ha mbo'ehára mbo'epy sapy'aguáva omba'apómava'erã kuri po ary sa'ivéramo Mbo'ehaovusu ryepýpe.

Upe jave avei ojeiporavóta Mbo'ehára Tekombo'eha rekoviaráva, ijapytëpekuéragui peteĩ jepe ha'eva'erã *escalafonado*.

Akytã 35: Temimbo'e Tekombo'eha jeiporavo ojejpóta jeiporavorã temimbo'ekuéra ha'etéva ha oĩva héra Mbo'ehaovusu ryepýpe. Jeiporavorã ohenoika ha omotenodéta Mbo'ehaovete Sãmbyhyha.

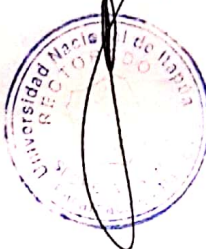
Ko jeiporavorãme ojeiporavóta mokõi Temimbo'e Tekombo'eha Myakãhára ha mokõi Temimbo'e Tekombo'eha rekovia, maymave ohasapaiteva'erã mbo'epyrã mokõihamegua mbo'esryry ary pukukueguáva ha irundyha potẽ jasy pukukue mbo'syrygua ryepýpe.

Akytã 36: Temimbo'e Omohu'ãmava Tekombo'ehára ha nombo'éiva gueteri jeiporavo, ohenoĩ ha omotenondeva'erã Mbo'ehaovete Sãmbyhyha. Ikatúta ojeiporavo omohu'áva'ekue mbo'ehaovusu ha nombo'éiva Mbo'ehaovusu Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua ryepýpe apytégui. Ko jeiporavorãme ojeiporavóta peteĩ Tekombo'ehára ha hekoviarã.

Akytã 37: Maymave oĩva Tekombo'eha Motenondeháraramo hi'aréta mokõi ary pukukue javeve hembiaporãme, ha katu ndaupeichamo'ãi Mbo'ehaovete Sãmbyhyha téra Mbo'ehaovete Sãmbyhyha riregua, ha'egui ipypeguaite. Ikatúta ojeiporavo jey. Moakãhára Aty ryepypeguakuéra ohóva ambue mbo'ehaovusúpe mburuvicháicha, téra ndoguerekovéimagui ñeikotevéva oĩ ha'gua ko atúpe, oñemboykéta upépete hembiaporãgui.

Akytã 38: Moakãhára Aty rembiaporã ha pokatueta ha'ehína:

- a) Oiporavo'erã Mbo'ehaovete Sãmbyhyha téra Mbo'ehaovete Sãmbyhyha riregua hetave jeiporavo rupive ha oikuaauka Mbo'ehaovusu Motenondehápe oñemoĩ ha'gua hendaguãme.
- ã) Ohaiva'era Mbo'ehaovusu Rekoguatapy Hyepypegua ha omoĩva'era Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha poguýpe omoñeĩ ha'gua.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

- ch) Tomohenda Mbo'ehaovusu mbo'epyrã rehegua.
- e) Tojapo ha omoneĩva'erã aponde'a, mbo'ehao apopyrã ha opáichagua mbo'epyrã ñemohenda, omoġuahẽva'erã Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha renondépe omoneĩ haġua.
- ẽ) Tomoheñói tembikuaareka apo ha mbo'ehaovusu rembiapo jepyso.
- g) Ojapova'erã Mbo'ehaovusu Viru Japorurã ary pukukue aja oikotevẽtava.
- ġ) Toikuaauka Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvichápe mbo'ehára mbo'epy jaratee, *Adjunto* ha Pytyvõharakuéra pyahu oñemoĩva.
- h) Tomoĩ Mbo'ehára ombohupáva (Profesor Visitante), mbo'ehára mbo'epy sapy'aguáva, Mbo'ehára Pytyvõha ha Tekombo'e Pytyvõhára.
- i) Tojerure Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvichápe toñeme'ẽ kuation'atã *DOCTOR HONORIS CAUSA, PROFESOR HONORARIO Y PROFESOR EMÉRITO* tapichakuéra hekovearandúvape ñane retãyguápe térã tetã ambueguápe.
- ĩ) Tome'ẽ pytu'u mba'apohárape poteĩ jasy pukukue taha'e ohepyme'ẽ térã ohepyme'ẽ'ỹre hembiaoporepyre mbo'eharakuérape Mbo'epy Rendaguápe.
- j) Tomoĩ mba'erepy Mbo'ehaovusúpe ha toikuaauka Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvicha omoneĩ haġua.
- k) Tojerure Mbo'ehaovusu Motenondehápe toipe'a Mbo'ehaovete Sãmbyhyha ha Mbo'ehaovete Sãmbyhyha Rireguápe, upeva'era oñeikotevẽ *dos tercios* opavave apytégui oñemoĩ rupi hese peteĩ *sumario administrativo* omotenondéva Mbo'ehaovusu Aty Mburuvicha.
- m) Omosẽva'erã Mbo'ehárape ndoguatáiramo apoukapykuérape ojerureháicha ha upeva'erã tekotevẽ ojejapo ichupe *sumario administrativo*.
- mb) Tomboguata hekoitépe oimerãeva umi mba'apoha renda heseguávape noñemba'apo poráiramo ha upeva'erã oikotevẽ *dos tercias* opavave apytégui.
- n) Tomohenda Mbo'ehaovusu mbo'epyrã aravo.

MBO'EHAOVUSU MOTENONDEHA REHEGUA

Akýtã 39: Mbo'ehaovete Sãmbyhyha oĩta hembiaoporãme po ary pukukue, ikatúta ojeiporavoje.

Akýtã 40: Mbo'ehaovete Sãmbyhyháramo oñeĩ haġua tekotevẽ:

a) Oñemba'apokuri po ary pukukue mbo'eháramo mbo'ehaovusúpe.

ã) Taha'e Paraguaiġua teete, ha,

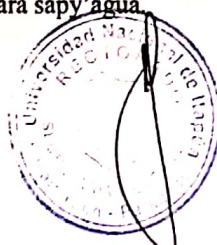
ch) Oguerekóva'erã kuation'atã upe Mbo'ehaovusupegua térã tetãmegua térã ambue tetãmegua omoneĩva Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua ryepýpe.

Akýtã 41: Sapy'ante oheja, oñemosẽ, térã omanóramo omyengoviáta ichupe Mbo'ehaovete Sãmbyhyha Riregua, oĩtava hendaguépe ara pukukue hembýva omohu'ãmba peve léipe he'iháichaite.

Mbo'ehaovete Sãmbyhyha ha Mbo'ehaovete Sãmbyhyha riregua oñemopore'ỹ jojátaramo térã ndaikatúiramo omba'apo peteĩ jasy pukukue aja,

Mbo'ehaovete Sãmbyhyha ohenóita peteĩ mbo'ehára Motenondehára'aty Sãmbyhyha ryepypegua oguapy haġua hekoviáramo sapy'a.

Pore'ỹ ipukuvétaramo ha ndaikatumo'ãi omba'apo mbohappya ára rire, Motenondehára'aty Sãmbyhyha ombohérata Mbo'ehaovete Sãmbyhyha rekoviarã sapy'agua.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

Ojupíramo Mbo'ehaovete Sámbyhyha riregua, Mbo'ehaovete Sámbyhyha rendaguépe, Motenondehára'aty Sambyhyha oiporavóta mbohapyra ára mbove, Mbo'ehaovete Sámbyhyha rekovia pyahúpe.

Akýtã 42: Mbo'ehaovete Sámbyhyha Rembiaporã ha Pokatueta:

- a) Oñemongu'e hekopete mbo'ehaoite rérape.
- ã) Ohenói ha omontenondeva'erã Motenondehára'aty Sambyhyha ñembyaty ife'ẽ ha ijeiporavo rupive oĩramo joja peteĩ jeiporavove jey reheve, katu nahanimó'ãi jeiporavorã reheguápe.
- ch) Omboguapyva'era héra Mbo'ehaovusu Sámbyhyhára ndive kuation'atánguerarã rehe Tetã Mbo'ehaovusu Itapupegua ome'ëtava
- e) Ome'ëva'erã kuation'atã, *constancia* ha *diploma*.
- ẽ) Ojapo ha oiapouka he'iháichaite Tekoguataha, leikuéra, apoukapy ha ambue tembiapopyrã Mbo'ehaovusu Mbohaperã reheguáva
- g) Oikuaaukava'erã Motenondehára'aty Sambyhyhaguakuérape mba'éichapa ikatu oñeisámbyhy hekopete mbo'ehaovusu ha oikuaauka katuĩnte mba'éichapa oguata ohóvo tembiapo hyepýpe.
- g̃) Ombohekova'erã tembiapo pya'e oñeikotevẽ jave ha ndaikatúiramo oñeñuahẽ Motenondehára'aty Sambyhyhaguakuéra rendápe, upéicha avei oikuaaukava'erã ipypeguápe oñembyatyjey vove.
- h) Oñangareko Mbo'ehaovusu viru rehe he'iháichaite léi ñeñarangareko rehegua ko'ágaguáva Motenondeha ha Tembiapoukapyrã oséva Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvichagui.
- i) Omoñuahëva'erã Mbo'ehaovete Sambyhyhárape mba'apohára *administrativo* oñemoĩnge pyahu haña.
- ĩ) Ohenoika mbo'ehára oĩtava aranduchauka ojejapojave.
- j) Oikuaauka Mbo'ehaovete Sambyhyhárape oñemomba'apo pyahu haña mbo'ehára tetãyguáva térã pytagua.
- k) Tome'ẽ pytu'u mbo'eharakuéra Mbo'ehaovusuguápe peteĩ jasy pukukue taha'e oñehepyne'ẽ térã ojehepyne'ẽ'yre ichupekuéra hembiaporepýre.
- m) Toikuaauka Motenondehára'aty Sambyhyhakuérape *Presupuesto* ha avei tomoñuahẽ Mbo'ehaovusugua Aty Mburuvichakuérape.
- mb) Tohenói ha tomyakã Mbo'ehára aty Mbo'ehaovusu rehegua.

Akýtã 43: Sapy'ante Mbo'ehaovete Sámbyhyha oñemopore'ýtaramo omyengoviáta ichupe Mbo'ehaovete Sámbyhyha Riregua,

Akýtã 44: Mbo'ehaovete Sámbyhyha avei ikatu ombo'e mbo'eharaháicha ha ikatu oiapove ambue tembiapo taha'e *Público* térã *Privado*.

MBO'EHAOVUSU SÁMBYHYHA RIREGUA REHEGUA

Akýtã 45: Tembikuaajára rekovia oĩta hendápe po ary pukukue jave, ikatúne ojeiporavoje y oytave haña.

Akýtã 46: Mbo'ehaovusu Sámbyhyha rireguarã oikotevẽ:

- a) Oñemba'apokuri po ary pukukue jave mbo'ehaoitépe mbykyháicha.
- ã) Ha'eva'erã Paraguaiagua teete

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

ch) Oguerekóva'erã kuaiaatã upe Mbo'ehaovusupegua téra tetãmegua téra ambue tetãmegua omoneĩva Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua ryepýpe.

Akýtã 47: Mbo'ehaovusu Sãmbhyha riregua rembiaporãnguéra ha'ehina:

- a) Oĩva'era Motenondehára'aty Sambyhyha ryepýpe ife'ẽ ha ijeporavo rupive.
- ã) Toho Motenondehára'aty Sambyhyha ha Mbo'ehaovete Sãmbhyha rérape ha ojapova'ẽrã ojeruháicha ichupe.
- ch) Oĩva'erã Sãmbhyha Rendagua teáramo ofeikotevẽ jave he'iháicha Tekoguatahápe.

MBO'EHAOVUSU MBA'APOHARAKUÉRA REHEGUA

Akýtã 48: Opaichavérõnte, ojeike haḡua ofeporombo'e ha ojejapo haḡua tembikuaareka ogehupytyta kuaapy ñeha'ã rupive ha katupyry jehechauka ofemomba'eguasuhápe tembikuaaita ofemohu'áva'ekue, kuapyeta ñembopyahu oguerekóva ha tembiapo oguerojerava'ekue. Ofembojeroviata mbo'epyrã tekosasõ.

Akýtã 49: Ñehekombo'e Tekombo'e Pavẽme ha'e peteĩ jeiporavo mba'apokuaa rehegua, ha ikatúne mbo'ehára omboguata ñembo'e ha tembikuaareka, téra ombojoaju mokõivéva ofõndive.

Akýtã 50: Ikatu haḡuáicha ofeporombo'e ha ojejapo tembikuaareka Mbo'ehaovusúpe ofeikotevẽ.

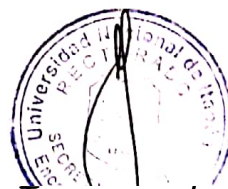
- a) Kuaia'atã ohechaukáva omohu'ahague ha ofembokuatiámava Tetã Mbo'ehaovusu Itapuaḡápe.
- ã) Ñembokatupyryve Jehekombo'e Pavẽme
- ch) Ohechaukava'erã katupyry tembikuaarekápe, aporeko ha apytu'ũ ha opáichagua kuaapyrãme.
- e) Ambue ofeikotevẽva ha ofembokuatiáva Mbo'ehaovusu Rekoguatapýpe.

Akýtã 51: Mbo'ehárukuéra Mbo'ehaovusupegua oguerojera hembiapo ñehekombo'e pavẽ ryepýpe, tembikuaareka terã jehupytyrã rehegua ojeguerekoháicha mbo'ehaovusu ryepýpe.

Akýtã 52: Mbo'ehárukuéra ombo'éva ha avei oipytyvõva Mbo'ehaovusu ñeisambyhýpe, oguerekóta hendapete mba'apohareko omotenondehápe hembiapo ha arekue jave ipype.

Akýtã 53: Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua Mbo'ehára ha Tembikuaarekahára rembiaporãnguéra ha'ehina:

- a) Oporombo'eva'erã oiporúvo taperekokuaaty oguerojera haḡuáicha hembiapo mbo'ehao kotýpe, ojapo hembiapo tekopotĩme ha toikuaáuka temimbo'ekuérápe mba'éichapa ojejapóta ha ojehepyme'ẽta tembiaporã ojejapóva mbo'eha kotýpe.
- ã) Ojapo ha ojapouka Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua Tekoguataha heiháichaite ha avei Mbo'ehaovusukuéra heseguávape.
- ch) Oĩva'erã ñembyaty oikóta jave ombopyahuve jey haḡua Aponde'a ha Tekombo'e Rape.
- e) Oikuaauka hendapete tenda ojejeruhápe, ofemoambuérámo tekombo'erã oĩva imbo'esyrýpe.
- ẽ) Ombojekupytyva'erã hembiapo heiháichaite jehekombo'erã ha ararysýipe oĩháicha Mbo'ehaovusu omoneĩmava'ekuépe.
- g) Omoañeteva'erã tekosãso ikatu haḡuaicha ogehupyty teko añetegua.
- ḡ) Oguerojera ambue tembiapo ikatupyryvape ha ofehenóivape ojapo haḡua.
- h) Ofemoaranduve ñemba'apokuaápe ha ombojerovia tekotevẽmby ha'eve haḡua mbo'ehao mbo'esyrýkuérápe.
- i) Oĩ Aranduchauka Ñeme'ẽhápe ofehenói jave.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

- i) Omoñondive Ñehekombo'e, tembikuaareko, ha mbo'ehaovusu jepyso oikuaahápeve
- j) Oikova'erã jekupytype ambue Motenondehára, Mbo'ehára, Mba'apohára ha Temimbo'ekuéra ndive.
- m) Oipytyvõva'erã hekopete temimbo'ekuéra hekojera hağua yvypóraicha, arandupygua rehegua, tekoporã, ñomoirũ, ha avarekokatukuaaháicha.
- mb) Oikova'erã omboyke'ÿre avave temimbo'ekuérape ohechakuaávo *iderécho*.
- n) Ogurojera temimbo'e jehechajeyrã hekopete.

Akýtã 54: Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua Mbo'ehára ha embikuaahára rekokatu ha'ehina:

- a) Ojepytaso mbo'eharaháicha oĩporãvévo katupyry jeiporavo ha kuaatiaatã jehechajeyrã avaetagua rupive.
- ã) Oikuaa ha oikumby porã katupyry jeiporavo ha kuaatiaatã jehechajeyrã avaetagua mbohaperã.

Mbo'ehaovusu ryepýpe ojeipurúva.

- ch) Oikuave'ẽ jehaipyre añetegua rupive katupyryrã oĩva ko mbohaperã ryepýpe.
- e) Oiporavo ha ojeiporavo oisambyhy hağua tempiapo mburuvichaháicha Mbo'ehaovusúpe, heiháichaite ko mbohaperã.
- ẽ) Ogurojera hemiandu, hembipota ha ñemoirũ sãsõme Mbo'ehaovusu ryepýpe.
- g) Omotenonde Ñehekombo'e, tembikuaareko, ha mbo'ehaovusu jepyso sãsõ rekópe oñemboyke'ÿre ichupe hemiandu tupãrekohára, avarekokatukuaa térã ambueháicha.
- ğ) Ojeikuavẽ ichupe sãsõ poravopyre ojepyme'ẽ térã ojepyme'ẽ'ÿre oho hağua oñembokatupyryve ambue tetãre, térã ñehekombo'erã ha'etéva háicha.

Akýtã 55: Mbo'ehaovusu ryepýpe ojegurojeráta tembiapo oñemohenda ha oñeisambyháicha ko'ápe:

- a) Mbo'ehára Tembikuaarekaha mbo'epy jaratee mbohapyha.
- ã) Mbo'ehára Tembikuaarekaha mbo'epy jaratee mokõiha.
- ch) Mbo'ehára Tembikuaarekaha mbo'epy jaratee peteĩha.

Akýtã 56: Itapuapegua Tetã Mbo'ehaovusu ohechakuaa avei tekombo'e ryepýpe, oñemohendaháicha ko'ápe:

- a) Mbo'ehára Oñembojeroviapýva
- ã) Mbo'ehára Tembikuaarekaha opa'ára guáva
- ch) Mbo'ehára Tembikuaarekaha sapy'aguáva
- e) Mbo'ehára mbo'epy jaratee
- ẽ) Mbo'ehára Pytyvõha.
- g) Mbo'ehára Oñembohupáva
- ğ) Mbo'ehára Oñemohedakuaáva
- h) Tekombo'erã Pytyvõhára

Avei oñemohenda mbo'eháraramo: Mbo'ehára rembiapo mbojoajuha, Tekombo'erã Moakãha, Mbo'ehára Tembikuaarekahára, Mbo'ehára Mba'apokuaahára, Tekombo'e Kuaara'ãhára, Mbo'esyrypavẽ Riregua Mbojoajuhára, Tekombo'erã Mbohapehára, Tekombo'epyrã Renda Moakãhanguéra, Tembikuaareka ha Mbo'esyryjepyso Moakãha ha Mbohapehára kuéra Tembikuaareka ha Mbo'esyryjepyso Moakãhapavẽ, Maranduetã Rembipuru Moakãha; *Rectorado* ha Tekombo'epyrã Renda Mbo'esyrypavẽ Riregua Moakãha; *Rectorado* ha Tekombo'epyrã Renda Moakãhanguéra ha Mbo'esyry térã apopyrã Mbojoajuhára.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

Ikatuhañguáicha omba'aposéva oguerojera oimeráéva ko'ã tembiapo, oguereko va'erã mbo'ehaovusupegua kuatia'atã.

**MBO'EHÁRA HA/TÉRÁ TEMBIKUAAREKAHÁRA MBO'EHÁRA MBO'EPY
JARATEE MBOHAPYHA**

Akýtã 57: Ikatu hañgua oiko mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára mbo'ehára mbo'epy jaratee mbohapyha jarateéramo, tapicha heñóiva'erã Paraguái, oguererekova'erã mbo'ehaovusupegua kuatia'atã omohu'ahaguépe ifemoarandu térã ijajaha tetãme térã tetã ambuepeguáva ofemoneíva Itapupegua Tetã Mbo'ehaovusúpe, ombo'epyremava'erã mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára jaratee Iha. ramo 5 ary pukukue kuaaty omotenode ha omoakátavahápe, avei ojeiporavova'erã ambue tapicha apytégui ojehechakuaávo kuatiaatã ha katupyry jehechauka rupive.

Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára jaratee ndaikatumo'ái isasõ mokõi ary pukukue javeve, noiméiramo omboa'apo Tetãmeñuarã, hasýramo térã ambue mba'e sasõrã ofemoneĩmbyréva.

Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára jaratee ojeiporavova'ekue Mbo'ehaovusu Motenondeha, Mbo'ehaovusu Motenondeha Riregua, Mbo'ehaovete Sãmbyhyha Térã Mbo'ehaovete Sãmbyhyha Riregua Rupive, ikatúta ofemosasõ ani hañgua oporombo'e, hakatu ndojeipe'amo'ái ichugui ary oguerekómava hembiaapo ryepýpe.

Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára jaratee ofemoneĩ po ary pukukue, ko ára uguãhẽ rire, Mbo'ehára ojerurejeykuua ifemoañete, ofeme'ëtava ichupe ojehechakuaa rire ikuatia'atã ha ha ofemomba'eguasurire ikatupyrykue jehechauka rupive. Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára jaratee hi'arevémava ha ojeiporavóva omoakã ha ombohapéta mbo'ehára aty omba'apóva tekombóe rehe, ofemboguapyháicha mbo'epyrã apopýpe. Kóva ndoikatumo'ái ramo, omba'apóta hendaguépe mbo'ehára hi'arevémava oíva ha'e rire.

Akýtã 58: Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára jaratee oĩ aja jehekombo'ehápe, ombohapeva'erã mbo'esry ha tembikuaareka opaite mbo'epy oĩháme ofemoneĩháicha mbojojahakurépe.

MBO'EHÁRA HA/TÉRÁ TEMBIKUAAREKAHÁRA MBO'EPY JARATEE MOKÕIHA

Akýtã 59: Ikatuhañguá oiko mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára Mbo'epy Jaratee Mokõiha, tapicha heñóiva'erã Paraguái, ogueuerékova'erã mbo'ehaovusupegua kuatia'atã omohu'ahaguépe ifemoarandu térã ijajaha tetãme térã tetã ambuepeguáva ofemoneíva Itapupegua Tetã Mbo'ehaovusúpe, ombo'epyremava'erã mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára jaratee Iha. ramo 5 ary pukukue kuaaty omotenode ha omoakátavahápe, avei ojeiporavova'erã ambue tapicha apytégui ojehechakuaávo kuatiaatã ha katupyry jehechauka rupive.

Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára jaratee Ykeregua ndaikatumo'ái isasõ mokõi ary pukukue javeve, noiméiramo omboa'apo Tetãmeñuarã, hasýramo térã ambue mba'e sasõrã ofemoneĩmbyréva.

Mbo'ehára ha/ térã Tembikuaarekahára jaratee Ykeregua ojeiporavova'ekue *Rector, Vicerrector, Decano o Vicedecano* rupive, ikatúta ofemosasõ ani hañgua oporombo'e, hakatu ndojeipe'amo'ái ichugui ary oguerekómava hembiaapo ryepýpe.

Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára jaratee Ykeregua ofemoneĩ po ary pukukue, ko ára uguãhẽ rire, Mbo'ehára ojerurejeykuua ifemoañete, ofeme'ëtava ichupe ojehechakuaa rire ikuatia'atã ha ofemomba'eguasurire ikatupyrykue jehechauka rupive. Mbo'ehára ha /térã Tembikuaarekahára mbo'epy jaratee mokõiha hi'arevémava ha ojeiporavóva omoakã ha ombohapéta mbo'ehára aty omba'apóva tekombóe rehe, ofemboguapyháicha mbo'epyrã apopýpe. Kóva ndaikatumo'ái ramo, omba'apóta hendaguépe mbo'ehára hi'arevémava oíva ha'e rire.

Akýtã 60: Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára mbo'ehára mbo'epy jaratee peteĩha oipytyvõva'erã Tembikuaarekahára jaratee rehe ojoajúva mbo'ehára aty ndíve, ofeikoteveháicha ha agãgua mbojojahakurépe ofemoneĩháicha.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

MBO'EHÁRA HA/TÉRĀ TEMBIKUAAREKAHÁRA PYTYVŌHÁRA REHEGUA

Akytã 61: Ikatuhaġuã oiko mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára Pytyvŏháramo, tapicha heñóiva'erã Paraguái, oguerekova'erã mbo'ehaovusupegua kuation'atã omohu'ã haguépe ñemoarandu térã ijajaha tetãme térã tetã ambuepeguáva oñemoneíva ItapuapeguaTetã Mbo'ehaovusúpe, omohu'áva'erã mbo'ehararãme ñemoarandu ko mbo'ehaovusúpe térã hesegua ñembo'epy omboajéva Mbo'ehaovupepegua Tekombo'ehára Aty, avei ojeiporavova'erã ambue tapicha apytégui ojehechakuaávo kuation'atã ha katupyry jehechauka rupive.

Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára Pytyvŏhára ndaikatumo'ãi isasŏ mokŏi ary pukukue javeve, noiméiramo ombo'apo Tetãmeġuarã, hasýramo térã ambue mba'e sasŏrã oñemoneĩmbyréva.

Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára Pytyvŏhára oñemoneĩ po ary pukukue, ko ára oguãhẽ rire, Mbo'ehára ojerurejeykuaa ñemoañete, oñeme'ětava ichupe ojehechakuaa rire ikuation'atã ha oñemomba'eguasurire ikatupyrykue jehechauka rupive ohasahaġua ambuevépe. Mbo'ehára Pytyvŏhára oĩmava'ekue Mbo'ehára Jaratee Ykereġuáramo ikatúta ombohovake irundy ary ko tembiapópe guare peteĩ ary Mbo'ehára Pytyvŏháramo ikatuhaġuáicha oñemoneĩkuua ichupe oikahaġua ambue ñoa'ã mbo'ehararãme.

Ikatúta oike omba'apo kuation ojejererure'yva rehe temimbo'e omohu'áva'ekue mbo'esyry Mbo'ehaovusu oñemoneĩmaguive Mbo'eovete Moakãhára Aty; hakatu, amba'aposekatuíramo upe mbo'esyrýpe, oguerekomava'erã katuete kuation'atã omoañetéva ñemoarandu, he'iháicha mbojojahakuérape ojehaipyrépe.

Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára Pytyvŏhára oipytyvŏva'erã katuĩnte Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára jaratee ha ijykeruġapé, omoañetévo mbo'ehára aty moakahã he'iva. Upéicha avei hembiapotee ombojepuru Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára Ykereġuápe hembiapópe ndaikatújave. Ko ñemyengovia ojavova'erã Mbo'ehára ha/térã Tembikuaarekahára hi'arevémvava hembiapópe.

MBO'EHÁRA HA/TÉRĀ TEMBIKUAAREKAHÁRA MBO'EPY JARATEE MBOHAPYHA, JARATEE MOKŌIHA HA PYTYVŌHÁRA TEMIMOĨMBY PYENDAKUÉRA

Akytã 62: Opaite mbo'ehára taha'e ha'éva oñemohendahaguéicha ko Ñemohendapýpe, Tembikuaarekahára Jaratee Mokŏiha térã Pytyvŏhára omohu'ãmava hembiapo oñemohendahaguépe ha ikatúma oike ñoa'ãha ñehenŏime ijeroikerã ambue ñemohendarãme, upéicha ndojapóiramo, ojeipe'áta ichugui derecho hekokatu ha ary omba'apohague.

Ndaikatumo'ãi oñemba'apo Mbo'ehára Ha/Térã Tembikuaarekahára Jaratee, Ykereġua, Pytyvŏha Ha Mbo'epy Ñangarekoháramo mokŏi ñembokatupyrypýpe peteĩ mbo'epy pehengue ryepýpe ha peteĩ Mbo'epy Renda ryepýpe. Mbo'ehaovete oĩháme hetave peteĩ Mbo'ehao, *Carrera, Sede térã filial*, ko'áva ikatúta ombo'e irundy mbo'esyry peve.

Mbo'ehára Ha/Térã Tembikuaarekaháragui ndojeipe'amo'ãi ohupytyvama, ndaha'éiramo oñemboykéva Mbo'ehaovusu Rekohatee Atýgui.

Akytã 63: Mbo'ehára ohupytýmava Tembikuaarekahára Jaratee ambue Tetã mbo'ehaovusúpe, ha upevarã ojepuru avei ñoa'ã ha papapy ojepuruháicha ItapuapeguaTetã Mbo'ehaovusúpe, ikatúta oikéntema Mbo'ehára Jaratee ñoa'ahãme, ojehechakuaa'yrehe umimba'e mboyvogua ojehaíva ko Ñepohendapýpe. Upéichante avei ohupytýmava Mbo'ehára Ha/Térã Tembikuaarekahára Ykereġua Ha Pytyvŏhára ambue Tetã mbo'ehaovusúpe, ojehechakuaáta ichupe umi ohupytýmava'ekue ohasahaġua ambue mbo'esyrype.

Akytã 64: ItapuapeguaTetã Mbo'ehaovusu Mbo'eharakuéra ñemomba'eguasú, oñemboguata ko'ã Mbojojaha ha temikotevẽ rehe:

a. **MBO'EHÁRA OÑEMBOJEROVIAPÝVA:** Mbo'ehára mbo'asyry jaratee osémava tekombo'e hembiapohagui omba'aporire 20 ary pukukue, oiméramo ojehecharamo hembiapo Mbo'eharaháicha térã hembikuaareka, ikatúta ojehechakuaa Mbo'ehára

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

Oñembojeroviapyvaramo. Ko ñemohendápe ikatu oñeguahẽ ha'etevoi ojejuréramo térã Moakãhapavẽ Aty omongu'éramo.

ã. **MBO'EHÁRA HA/TÉRÃ TEMBIKUAAREKAHÁRA MBO'EPY JARATEE MBOHAPYHA:** Ikatuhaña icha ojeike ko ñemohendarãme, mbo'ehára oikeva'erã ñoa'ãha guasúhape ha upépe oñemomba'eguasúta umi hembiaipo tembikuaarekaháramo, opaite umi ñemoarandupyahu, hembiasakue mbo'ehaovusúpe oñemboguapyháicha ko Ñemohendapype.

ch. **MBO'EHÁRA HA/TÉRÃ TEMBIKUAAREKAHÁRA SAPY'AGUA:** Omba'apo upépe oñemboguapyháicha ko Ñemohendapype. Oñemomba'apóta umi tapicha ojekuaa añetéva hembiaipo tembikuaarekaháramo mbo'ehaovusuháre, taha'eha'éva tetã ouháguivo.

e. **MBO'EHÁRA MBO'EPY ÑANGAREKOHA:** Mbo'ehára omba'apóva Tembikuaarekahára Mbo'epy Jaratee mbohapyha, mokõi, Peteha Ha Mbo'epy Ñangarekoha rekovia, oñemohendaporã peve mbo'epy. Ikatúta omba'apo Mbo'ehára Mbo'epy Ñangarekoháramo, mbo'ehára isasóva ha mbo'ehaovúpegua temimbo'e omohu'ámáva, ikatupyryva tembiakuaaháramo ha ññarandu añetéva mbo'epy ombo'étavape ha hi'aréta peteĩ ary ko tembiapópe.

ẽ. **MBO'EHÁRA PYTYVÕHÁRA.** Mbo'ehaovusúpegua mbo'ehára omba'apo añetéva oporohekombó'eha ryepýpe. Oguerekova'erã mbo'ehaovusúpegua kuatiaa'atã, jehekombó'epégua rapykuere, ha kuatia omoneíva oporombo'ehaãuã mbo'ehaovusúpe.

Mbo'ehára Pytyvõhára rembiaporãtee hina ombohapeva'erã opaite mbo'ehaovusúpegua mbo'esyry ha oipytyvõ mbareteva'erã mbo'ehára Jaratee, Ykeregua, Pytyvõha Ha Mbo'epy Ñangarekoha rekoviápe, ha ajopova'erã tembiapo ñembo'epýpegua. Upéicha avei oikuaara'áva'erã temimbo'ekuéra ñemoarandu mbo'ehaovusúpegua mbo'ehára jaratee ndive.

g. **MBO'EHÁRA OÑEMBOHUPÁVA.** Oñemoneíta Mbo'ehára Oñembohupávaramo mbo'ehára ojekuaaporãva ikatupyryha tembiakuaarekahápe, hembiaipokue jehechakuaáre, oimerãe tetãmeguáva ha oñembohupáva'ake mbo'eharaháicha, tembiakuaareka téra tembiapo ñembopyahujey, ha jepysó rehegua Mbo'ehaovusu omohendakuaava'ekue.

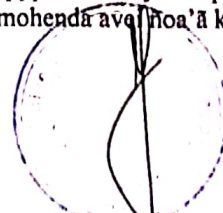
g̃. **MBO'EHÁRA ISÁSÓVA.** Mbo'ehára Isásóva hina ohupytyva'ekue ñemoarandu ijyvatevéva Mbo'ehaovete ryepýpe, tetãguáva térã ambueguáva, oñemoarandu haguépe, omoneíva'ekue Moakãhára'aty oporohekombó'e haña mbo'esyry pehẽgüe térã ipukukue jave ojeguerekoháicha Mbo'ehaovete Mbo'epyã ryepýpe. Upéicha avei Mbo'ehára Isásóva ikatúta oíke Mbo'esyry Riregua ryepýpe. Jehekombó'e Sásó ojeguerojera haña oñembopyahuva'erã ary ha ary jave. Mbo'esyry jehechaporã ha temimbo'ekuéra jeikepy ojehechakuaajeýta oñembopyahujey haña mbo'esyry ñemonei

h. **TEKOMBO'ERÁ PYTYVÕHÁRA.** Mbo'ehaovetekuéra ikatúta omoĩ Tekombo'erã Pytyvõhára oñeikotevéva mbo'esyrykuéra ojeguerekoháicha.

Akytã 65: Itapúapegua Tetã Mbo'ehavusu Mohendapyrãpavẽ ombohapéta katuinte, mbojojahakuéra, derecho, tembiaporãite ha jehepyme'ẽ oñeme'ëtava oñemohendaháicha Akytã 64-pe.

MBO'EHA ATY REHEGUA

Akytã 66: Mbo'ehaovusu ombo'e mbo'esyrykuéra tovaheguáva hia'arekuaáva poteĩ jasy térã peteĩ ary. Mbo'esyry ñembohape arange oñemboguatáta poteĩ jasy térã peteĩ ary oñemoneihaguéicha mbo'ehaovete peteĩ teĩva ha ojehecháta ipype mbo'esyry ñepyry ha ipaha. Mbo'ehára mbo'epy ñangarekoha ha sapy'aguávapeguarã oñemohendá avei ñoa'ã katui.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

Mbo'ehaovusu ikatu avei omboguata mbo'esry mombyryguiveguáva ha ñembohovake sapy'aguáva mbo'esryhápe ha mbo'esry riregua apopyrãme, ofemoneíva'erã Mbo'ehaovusu Atyvete ha tetãmegua aty omba'apóva tekombo'e rehe, ofemopyendáva aǵagua mbojojahakuérape.

Itapúapegua Tetã Mbo'ehavusu Mohendapyrãpavẽ omopyendáta mba'éichaite ofembohapéta umi mbo'esry peteĩ teĩ ome'ẽva imbo'ehavete, imbo'ehao, imbo'eha ha ambueve Temimoĩmby Tekombo'epavẽ Renda, Tembikuaarekahára ha Mba'eporãmby, ha ojehechakuaamava'erã ipype ñoa'ã ñeme'ẽ, mbo'esry ñemosusũ ha temimbo'e mbo'epy ñemohu'ã.

MBO'EHAOVETEPEGUA MBO'EHARAKUÉRA AMANDAJE

Akytã 67: Mbo'eharakuéra aty ha'e peteĩ tenda ofemba'eporanduha Mbo'ehárukuéra atýpe oíke mbo'eharakuéra maymáva térã tembikuaahára tee, umíva ha'e mbo'ehára mbo'epy jaratee mbohapyha, mbo'ehára mbo'epy jaratee mokõiha, mbo'ehára mbo'epy jaratee peteĩha ha mbo'ehára mbo'epy sapy'aguáva ombo'eva mbo'ehavetepe.

Akytã 68: Mbo'eharakuéra Amadaje Mbo'ehavusugua ha Mbo'ehárukuéra aty Amandaje Mbo'ehavetepegua ikatúta ofeife'ẽ mbo'epy aponde'akuérare ha ñehekombó'e jegueroguatãre, marandukueraita, ñeha'ãmby, jeporeka ha tekombó'epy jepýso tekoatýpe rehe. Ojeaipaháva ofembohasava'erã Mbo'ehaovusu Mburuvichakuérape.

Akytã 69: Amadaje oikóva Mbo'ehárukuéra atýpe ohenoiva'erã Mbo'ehaovusu Motenondeha térã ojerureva'erã sa mbytekue mbo'eharakuéra Mbo'ehavetepegua.

Akytã 70: Mbo'ehaovusu Motenondeha omyakãta Amandaje Mbo'ehaovusupéguha ha ñavõ Mbo'ehavetepegua Sãmbyhyha Imbo'ehavetépe.

TEMIMBO'EKUÉRA REHEGUA

Akytã 71: Ojeike haǵua Mbo'ehavusupe ofeikotevẽ:

- a) Omohu'áva'erã educación media pegua tekombó'epy ha ikuatia rupive ohechakava'erã papapykuéra, ikautia'atã ofeñongatuha hendapete Mbo'ehavusúpe, omoneíva'erã Tetã Mbo'ehaovusu Itapúapegua Motenondeha.
- ã) Omboajeva'erã ojejeruréva Mbo'ehaovusu Mburuvichakuéra Rekoguataha
- ch) Mbo'ehavetépe oíva'erã imbojojaha.

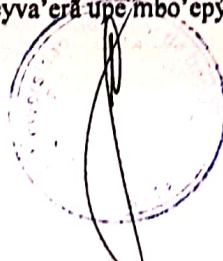
Akytã 72: Temimbo'ekuéra ñeime mbo'ehakotýpe ha ambue mba'e ojehechakuaáva ikatuhaǵuáicha ofeme'ẽ aranduchauka ombohapéta Mbo'ehavete Ñehekombó'erã aty ojequerekoháicha.

Akytã 73: Temimbo'ekuéra oguerekopava ojejeruréva ojapo haǵua aranduchauka ndaikatumo'ãi ojapo nombosairõ ikuatiakuéra aravoitépe. Péva ikatuta ofembohasa ambue árape peteĩ jeynte he'fháicha Mbo'ehavete pegua rekoguatahápe he'iháicha.

Ojejerurejýrõ aranduchauka ojapopaitéjýva'erã Mbo'ehavete Rekoguataha ojeruréva. Péicha, oíke guive Mbo'ehavusúpe oguerekóta aravopaha ojapopa haǵua Mbo'epykuéra pe oiporavóvaguí, ndohasáiva ofemoarandúva ary ofemohendáva pukukue ha avei vore mbohapy irundyha. Ndojapopáirõ curriculum aravo ofemohendahape, héra rysíi ofembopaháta.

Mbo'ehavete Sãmbyhyhára aty ikatúta ome'ẽve aravo umi temimbo'ekuéra omomarandúva ha omoneiva ndaikatúiha, tembiapoukapy rupive.

Akytã 74: Temimbo'ekuéra ndohasáiva mbohapy jey peteĩ mbo'epy ndaikatumo'ávéma ojapo aranduchauka, ofemoarandu jeyva'erã upe mbo'epýpe ha ojapova'erã opaite mba'e ojejeruréva.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

Akýtã 75: Temimbo'e ofemoarandu aja ndohasáiva sa vorégui mbohapyapapo (35%) oíva mbo'epýpe aponde'ápe ojehaiháicha, ojeipe'aitéta ichupe mbo'ehaovetégui, ikatu jey ohasapaiterõ mbo'epykuéra peteĩ arýpe.

Akýtã 76: Temimbo'ekuéra Tetã Mbo'ehaovusu Itapúagua ikatúta:

- a) Oike Tekombo'epavẽme, Mbo'ehaovete ogueroguatáva opágotyo, opyta ofemoarandúvo, omohu'ávo arandupy, osẽ ikuatia'atã reheve ofemboyke'ýre, ojekuaaháicha ikuatia papapy ojhupytyva'eku'ére.
- ã) Oike Mbo'ehaovusúpe omoñepyrũ hağua Ñemoarandupavẽme jokupyty jojápe opavavéndi.
- ch) Sasõme oike Mbo'ehaovusu remimbo'ekuéra atýpe, oiporavo oisãmyhýtava ichupekuéra, ojehaiháicha ko Tekoguatáhape.
- e) Ojerure viru Mbo'ehaovusúpe ofemoarandu hağua ha ikatu ojerure toñeñangareko hese opavave temimbo'éicha ha ikatu ohasa ambue mbo'esyrpavẽme, ojehaiháicha ko Tekoguatáhape.
- ẽ) Ofemomarandu ichupe ikatuhağuaíicha ojapo hekopete hembipokuéra temibo'eháicha.
- g) Ofemomarandu ichupe ñeha'áita papapy rehegua.
- ğ) Oha'ã ha ohepyme'ẽ mbo'eharakuéra rembiapo.

Akýtã 77: Temimbo'ekuéra Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua rembiapo ha'e:

- a) Ogueroguatava'erã tekoporã, tekopotĩ ha taikatupyry hembiapokuerape ha opaveve tenda Mbo'ehaovetepegua.
- ã) Omomorãva'erã Mbo'ehaovusu Rekoguataha ha imbojojahakuéra tekoporã rehegua
- ch) Ojesarekova'erã tekorañguérare, ñemoarandu, tembikuaareka ha tembiapo ofemohendáva.
- e) Omomorãva'erã ambuépe hemimo'ã, peteĩteiva rekoite, ambue ha ovapave ojavokuaáva ha omongu'eva'erã pojojajúpegua tembiapo.
- ẽ) Ha oíva tembiapo ofemohendáva mbojojahakuérape.

ARANDUCHAUKA PAHA REHEGUA

Akýtã 78: Oíta mbohapy aranduchauka paha peteĩ arýpe, ojokupytytava ijejapo ñavõ Mbo'ehaovetére.

Akýtã 79: Mesa ohepyme'ẽva aranduchauka apytépe oíta mbo'ehára mbo'epýpegua ha sa'ivéva peteĩ mbo'ehára oiporavónva Mbo'ehaovete Sãmbyhyha. Aranduchaukakuérape oikueuaa mbo'epy aponde'apegua ha ojejapova'erã Mbo'ehaovete korapýpe, ikatu ofemoambue oíramo ojehechaporãramo ndaikotumo'áiha, ofemomarandu ha omoneivava'erã Mbo'ehaovete Mburuvichakuéra atypegua Tekombo'ehárakuéra.

Akýtã 80: Papapykuéra ojechupytyrva'erã Mesa aranduchaukápe ojegeroguatava'erã mbojojaha rupive. Papapy osẽva ofemoañeteva'erã ipahávaramo. Ikatu ofemoambue papapy ojehechuka añetéramo oívaiha.

Mbo'ehárakuéra iñapañuáiva hemimbo'ekuéra ndive ndaikatúi ohepyme'ẽ aranduchauka hemimbo'ekuérape ofemohendaháicha Mbo'ehaovete mbojojahápe. Temimbo'ekuéra ikatúta oipuru iderécho ohecharamo ojejapovaiha, ohechaukáva mba'e ndojejapóiva he'iháicha mbojojahápe, omohendáva Mbo'ehaovusu Mburuvichakuéra atypegua Rekombo'ehárakuéra.

Akýtã 81: Temimbo'ekuéra ndohóiramo aranduchauka ára ha áravo ofemoivape ndaikavéima ojapo iñaranduchauka, ikatu ojerure ambue ára ha aravo, omoneiva'erã Mbo'ehaovusu Mburuvichakuéra atypegua Rekombo'ehárakuéra ome'ẽjey hağua aranduchauka paha.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

Akýtã 82: Mbo'ehárákuéra oñehenóiva'ekue oike hağua aranduchauka mesápe oíva'erã katuete, hákatu ikatu omomaradu ndaikatumo'áiha ojapo hembiaipo.

KUATIA'ATÁ, KUATIA TECHAUKAHA HA TECHAKUAA REHEGUA

Akýtã 83: Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua ome'ëta Kuatia'atã ha Kuatia techaukaha temimbo'ekuérape tekombó'epavẽmegua, taha'e Mbo'ehaovete mbo'epyepagua ñemoarandu térã ñemoarandupavẽ.

Akýtã 84: Oñeikumby katia'atãpavẽre ome'ëva mbo'ehaovusu oñemohu'ã rire ñemoarandupavẽ mbo'esyrykuérapegua oñemohendaháicha Mbo'ehaovete mbojojahakuérape.

Akýtã 85: Mbo'ehaovusu Mburuvichakuéra atypegua Rekombo'ehárákuéra ikatuta ome'ë kuatia'atã ha'éva *HONORIS CAUSA* ha mbo'ehára *HONORARIO*, ijehegui terã ojeruréro Mbo'ehaovete Rekombo'ehárákuéra oimeraëva Mbo'ehaovetepegua, ojuhúramo ava ombyatýva ko'ã mba'e ojejeruréva:

- a) Ha'évava'erã ava ojeikuaáva ikatupyryre, imba'ekuaare terã hembiaipo porãre Tetã Mbo'ehaovusu Itapuape terã oíva Mbo'ehaovetépe.
- ã) Ha'évava'erã Mbo'ehaovete Sãmbhyhára, Tembikuaajára térã Mbo'ehára hembiaipo poráva Mbo'ehaovusu ñane retãmegua térã tetã'ambuéreguape ha ojehechaukáva hembiapokuérare ikatu hağuaícha oñembojojave ha ojeguero va Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua térã oimeraë Mbo'ehaovetépe.

VIRU ÑEIPYTYVÕ, JOPÓI HA POREPY

Akýtã 86: Ojeguero guata hağua jehupytyrãite, Mbo'ehaovusu ikatúta oipytyvõ ha ombojojopói, temimbo'e, mbo'ehára ha imba'apoharakuérape, ha upéicha avei ikatu ombokuatiareta ha omosarambi tembiapokuéra tembikuaareka rehegua. Oñeipytyvõtava omba'apova'erã Mbo'ehaovusúpe ojehaiháicha mbojojahápe.

Akýtã 87: Mbo'ehaovusu Mburuvichakuéra atypegua Rekombo'ehárákuéra omohendáta mbojojahápe oipytyvõ hağua viru rupive temimbo'ekuéra ojeiporavopyréva imbo'ehaovetépe, ojehechava'erã oikotevẽha ha ikatupyryha ñembosarái, tembiapojegua ha arandupýpe.

MBO'EHAOVUSU REMBIAPO OPÁICHAGUA HA MBO'EPY ÑEMOARANDUPAVË AOPYRÃ

Akýtã 88: Mbo'ehaovusu rembiaipo opáichagua, ojeguerekóta mbo'ehaovusu rembiaporãitéramo, tembiapokueraita ojehepyme'ëporãta, temimbo'e, mbo'ehára ha omohu'áva'ekue mbo'epy Mbo'ehaovusúpe, upéicha avei kuaapy oñembohasáva tekoatýpe Tetã Mbo'ehaovusu Itapuaguápe rupive. Ojeguero guatáta, ko'ã jehaipy he'iháicha:

- a) Mbo'esyry isasõva.
- ã) Mbo'esyry Mbo'epy ñemoarandupavẽme.
- ch) Ñe'ëarandu, jehechauka ha ambue tembiapo arandupy rehegua.
- e) Haipy ñemyasãi ha tembiporu pyahu rupive ñembohasa.
- ë) Ñemoirũ ha Amandaje tekombó'erã.
- g) Mba'apo tembikuaareka henda peguáva.
- ğ) Kuave'ëmby jehechauka ha Pytyvõ ñeme'ë.

Akýtã 89: Mbo'epykuéra isasõva ohepyme'ëta Mbo'ehaovete Rekombo'ehárákuéra atypegua ha Mbo'epy Mbo'ehaovusu Ñemoarandupavẽ Motenondeha Rendapegua.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

Akytã 90: Mbo'epy ñemoarandupavëita ofemohendãta he'ihãicha Mbo'ehao Mbo'epy ñemoaranduveha Sãmbyhyhára ha Mbo'ehavete. Upeva'erã, oimeraëva ikatúta ombohape mbo'epy sapy'aguáva terã tapiaguáva, ofioipytyvõháramo ambue Mbo'ehaovusu ndive, Mbo'ehao ohekombó'ëva terã tetã'ambuëpegua temimoĩmby. Kuatia'atãnguéra ofieme'ëta Mbo'ehaovusukuéra.

Mbo'ehaovusu Mburuvichakuéra atypegua Rekombó'ehárakuéra omoneĩta mbo'epy mbojojaha he'ítava mba'éichapa ofieme'ëta mbo'epy, mávapegũarãpa, mboýpa ojehepyme'ëta ha avei mba'éichagua kuaatia'atãpa ofieme'etã.

Katuete omoneĩva'erã Tetã Mbo'ehaovusu Mburuvichakuéra atypegua Rekombó'ehárakuéra ha opaite Temimoĩmby ohechava'erãkatuete.

Akytã 91: Ñomoirũ ha Amandaje tekombó'erã ombohapéta Mbo'ehavete Sãmbyhyháragua terã Mbo'ehaovusu Motenondehára.

Akytã 92: Tembiapokuéra ofembopapapýva jehai pehẽngue ch), e), ë) y g)

Mbo'ehaovusu mbhaperã ikatúta ojejapo Tetã Mbo'ehaovusu Itapaguápe Mburuvichakuéra Rekombó'eha terã Mbo'ehavete Sãmbyhyharakuéra Aty Rekombó'eha omoneirõ.

Akytã 93: Ojejapova'erãkatuete ojehaiva yvate ofie'ë tembiapokuéra ojejapótava Mbo'ehaovusu ryepýpe, ohepyme'ëva Mbo'ehaovusu terã Mbo'ehavete.

Mbo'ehavete Sãmbyhyha Aty Rekombó'eha nomoneiriramo ojejapo haũua tembiapo opãichagua ikatúta ojehecha Mbo'ehaovusu Mburuvichakuéra Aty Rekombó'eha ndive, oikotevõtava Mbo'ehavete tenondegua ha ohecha mba'épa ojejapóta katuete. Ñemoaranduha isasõvape jeha ñomoirũ ha amandaje ñemoaranduverã, jehechauka ha tembiapo arandupy rehegua ohapejokóva mbo'epy ofieme'ë haũua omoneiva'erã Mbo'ehavete Sãmbyhyhára.

MBO'EHAOVUSU TAVAYGUÁRA

Akytã 94: Tetã Mbo'ehaovusu Itapuapegua Tavayguára ha'e:

- a. Temimbo'ekuéra ohasarire po mbo'epy oikéva mbo'epy aponde'a ñemoarandúpegua.
  - ã) Omohu'ãva'ekue mbo'epy ha osẽ Mbo'ehaovusu Itapuapeguãgui.
  - ch) Mbo'ehára ha Tembikuaaharakuéra.

Akytã 95: Mbo'ehaovusu Tavayguára ofembopaha:

- a) Temimbo'e ohejarefrõ Mbo'ehaovusúpe jeha.
- ã) Ojeipe'arõ hembiaapo ndohói rupi ojehaiva Léi ha ko Mbo'ehaovusu rekoguataha he'íva rehe.
- ch) Ojeipe'arõ hembiaapo jegueroguata ojehekojopýgui léi ha tekojoja rekópe.
- e) Léi guasúpe ojehafrõ ofemohu'ãtaha ichugui tavayguára reko.

Akytã 96: Mbo'ehaovusu tavayguara reko ojejoko:

- a) Temimbo'e ohejãramo ñemoarandu mokõi ary aja.
  - ã) Hembiaapo hekopegua'ýregua marandu osẽva'ekue he'íva ára pukukue aja.
  - ch) Ojehechauka añetãramo hasyha ñãakãme.
- Ojeipotajeýrõ ofemoiva'erã Mbo'ehaovusu Mbojojaha he'íva rapépe.

MBURUVICHA JEIPORAVO MBO'EHAOVUSÚPE

Akytã 97: Mburuvicha jeiporavo Mbo'ehaovusu pegua ojejapóta he'ihãicha Mbo'ehaovusu Mbojojaha jeiporavo rehegua, ofemopyenda umi ojehaihápe ijehegui omba'apotaha ofemohenda Vore 79 Léi guasu pegua, vore 33, jehai pehẽ "h" Léi 4995/3 Tekombó'epavẽ rehegua ha Mbo'ehaovusu Rekoguataha.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

MBO'EHAOVUSU REKO'APO REHEGUA

Akýtã 98: Mburuvichakuéra Mbo'ehaovusuegua, Mbo'ehára, Tembikuaahára ha Temimbo'ekuéra oikéva ko tekovoña omohendáva Mbo'ehaovusu

Rekoguataha ha Mbojohakuéra omyasáiva Mbo'ehaovusu Mburuvichakuéra Aty Rekombo'eha.

Akýtã 99: Tekombojohakuéra oñemyasáiva tekovoñoñara, oñemoneĩ ha ojejapo haña ojehechakuaata ko'ã mba'e:

- a) Ojehecha ojehepyme'ẽva'erã hekopegua'yva ojejapova'ekue.
- ã) Ojeikuaava'erã Mokõi jey ojehecháma hague tembiapo oĩvaiva, térã oimo'áva ko Mbo'ehaovusu Rekoguatahápe he'iháicha.
- ch) Ñembohováí rehegua mba'e oñeme'ẽva oñemombyky.
- e) Ñe'ẽpeteñañete temimo'ã ojejapova'ekuere ha ohejáva.
- ẽ) Sãsõ ha pysyrõ ñembotuicha.

Akýtã 100: Tekokatu angarekoguáva oñemohenda Mbo'ehaovusupe áicha:

- a) Mbo'ehaovete sãmbyhya.
- ã) Mbo'ehaovete Rekombo'ehákuéra.
- ch) Sambyyhára
- e) Mbo'ehaovusu Mburuvichakuéra Atypegua Rekombo'ehákuéra.
- ẽ) Mbo'ehaovusu Amandaje

MBO'EHAOVUSU MBA'EREKOPY

Akýtã 101: Tetã Mbo'ehaovusu Itapuagua Mba'erekopy oñemohete ko'áicha:

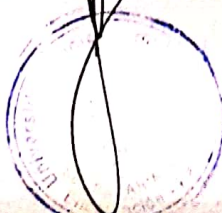
- a) Mba'erepy oñemomýiva ha yvykuéra imba'éva
- ã) Viru oñeme'ẽva'ekue Mbo'ehaovusu omba'apofepyrũ haña.
- ch) Mba'eita orekóva tembirejakuégui.
- e) Oimeraẽ mba'erepy oñemoingéva imba'eteépe kuation'atã rupi
- ẽ) Mba'e oguerékóva oñeme'ẽvagui chupe, oĩva léi mba'e jeiporukuaápe ha tetã repyme'ẽ, mba'e momyimby ha yvy oséva tekuái voregui.
- g) Viru oñeme'ẽva mbo'ehaovusúpe peteĩ arypegua omyatyrõ ha omongakuaa haña hekuaivore.
- g) Jopói ha tembiapo repy oikéva imba'etépe.
- h) hembiaapo kuave'ẽmbýre ojehepyme'ẽva

Akýtã 102: Mbo'ehaovusu viru jeiporu ñemomarandu oja'póta Sãmbyyháraguasú léi mba'e'aporekq, jehepyme'ẽ Tetãgua mba'e he'íva ha ko Mbo'ehaovusu Rekoguataha.

ÑEMOHENDA PAHA HA SAPY'AGUÁVA

Akýtã 103: Mbo'eharakuéra Mbo'ehaovetépegua oíke peve mbo'ehararã mbo'epy jara tee terã tembikuzahárára, mbo'ehararã mbo'epy jara tee peteĩha, mokõiha térã mbohapyha oñemohendaháicha ko Tekoguatahápe, oĩva aty oisambyhýva terã ohekombo'éva ombo'éta mbo'ehára sapy'aguáva

Mbo'ehaovetepegua mbo'eharakuéra oíkepaiteva'erã sa vorégui popa (50%) ñehenói rupive ndohasáiva mbohapy ary osẽ guive ko Tekoguataha ha omohu'áva'erã peteĩ arýpe.

UNIVERSIDAD NACIONAL DE ITAPÚA
Consejo Superior Universitario

Akýtã 104: Mbo'ehaovete ojejapóva ndoguerkóiva gueteri Sãmbyhyhára aty ojejeruréva oike haḡua Mbo'ehaovete Mburuvicha Aty Rekombo'erã, Mbo'ehaovusuegua ogueroguatáta hembiapokuéra imba'éva ha omoíta peteĩ ofangarekóva Sãmbyhyhára rendáre ha Sãmbyhyhára ririgua rekovia rendáre.

Akýtã 105: Mbo'ehárukuéra mbo'epy jaratee peteĩha ha Mbo'ehárukuéra sapy'aguávape ofembopokatúta Mbo'ehárukuéra mbo'epy jaratee mokõiha ha mbohapyháicha.

Akýtã 106: Mba'e pyahu ofemoingéva ko Tekoguatahápe oporombyaíva Tekoguatahápe itujavévape ome'éva Mbohaperã, ndaikatumo'ái ojegeroguata.

Tekoguataha itujavévapegua derécho ha ojejapova'erãkatuete ojegeroguatáta upepe ojehaiháicha, Ko Tekoguatahápe ojehairõjepe ambue hendáicha. Katu mba'ejerure pyahu tembiaporã ipyahueterõ Tekoguatahápe, ojegeroguatáta ofemoneĩ rire kóva.

Ko Tekoguataha rembiapoukapy omoambuéva osẽ guive omboguepaitéta itujávape ojehaíva.

Ombohasa'akue/Traducido por:

MSc. Ernesto L. López A.,

Docente Extensionista, Encargado de Cátedra y Traducción

Departamento de Lenguas

Facultad de Humanidades Ciencias Sociales y Cultura Guaraní

Universidad Nacional de Itapúa

Validado por la Secretaría de Políticas Lingüísticas:

- Celia Beatriz Godoy Riquelme, Directora General-Dirección General de Planificación Lingüística
- Equipo Técnico:
  - Rossana Arias
  - Christian Ojeda
  - Georgina González
  - Alcibiades Britez

